

تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران

به‌روایت دکتر علی اکبر ولایتی (بخش شصت‌وهشتم)



آنچه در پی می‌آید، ادامه مجموعه مباحث مطرح‌شده از سوی دکتر علی اکبر ولایتی در مجموعه برنامه‌های «ایران» در سیمای جمهوری اسلامی ایران با موضوع تبیین تاریخ علم در اسلام و ایران است:

سیداسماعیل جرجانی، دانشمند بزرگ و نامی علم طب، بُن‌زبان را، گوشتی غُذّی ذکر کرده که آب (ترشح آبکی) و لعاب ترشح می‌کند که امروزه با یاری میکروسکوپ نوری می‌دانیم که در این بخش جوانه‌های چشایی و غدد مترشح مواد آبکی^(۱) (سیال) و مخاطی^(۲) (لعابی) قرار دارند. جرجانی حتی نقش حنجره و زبان و بینی را در ادای سخن بیان کرده و مهم‌تر از همه اینکه یادآور شده که حنجره باید مرطوب باشد و غدد آن به‌طور مرتب ماده مخاطی (لعابی) ترشح کنند، وگرنه از حنجره خشک آوازی برنمی‌خیزد. جرجانی می‌نویسد یک تکه گوشت بالای حنجره یعنی در حلق قرار دارد که در گراگان به آن ملازه (زبان کوچک) می‌گویند. او طرز قرار گرفتن مری یا سرخانی^(۳) و خشک‌نای^(۴) را نسبت به یکدیگر و ساختمان نعل اسبی غضروف‌های خشک‌نای را به درستی شرح داده است. وی حتی همراهی دو عصب را در طرفین مری ذکر کرده که امروزه آنها را به نام عصب مهاجر^(۵) (ریوی معدی) می‌شناسیم. جرجانی همچنین به درستی، حرکت انقباضی و انبساطی قلب را توضیح داده است.^(۶)

جرجانی در کتاب ذخیره خوارزمشاهی خود، شرح مفصل و بسیار جالبی نیز درباره طرز تغذیه و شناخت مواد غذایی و سود و زیان هر یک از آنها داده و حرکت و مقدار صرف غذا را برای تندرستی بسیار مهم دانسته است.

امروزه هریک از این دو، یعنی ورزش و علم تغذیه، دورشته جداگانه هستند. وی برای تقویت روانی بیماران نیز ارزش فراوانی قائل شده است^(۷)؛ چنانکه در کتاب سوم می‌نویسد: «و از تدبیرهای صواب که اندر نگاهداشتن قوت باید کرد، شادداشتن بیمار است و مرادهای او دادن و رضای او جستن و او را از هوایی به هوای موافق‌تر (آسایشگاه)^(۸) و از جایی به جای خوش آوردن و دوستان او را پیش او حاضر داشتن و به خبرهای خوش و امیدواری‌ها بشارت دادن تا قوت حیوانی و نفسانی بدان قوت همی‌گیرد.»

سید اسماعیل جرجانی در مجلد سوم کتاب ذخیره خوارزمشاهی (صص ۱۵۳-۱۴۲)، انواع داروهای قی‌آور و ملین و خواص و زیان آنها، طرز تهیه آنها و نیز درمان اسهال و سپس به‌ترتیب حروف الفبا گیاهان دارویی و دیگر مواد شفا بخش^(۹) را ذکر کرده است. جرجانی درباره نبض همانند جالینوس و ابن سینا می‌نویسد: «نبض حرکت شریان‌ها را گویند و هر نبضی از دو حرکت است و از دو سکون، یک حرکت، حرکت انبساطی است و یک سکون، سکونی که از پس حرکت انبساط باشد و حرکت دوم حرکت انقباض است و یک سکون سکونی که از پس حرکت انقباض باشد. جالینوس انبساط شریان‌ها را همزمان با انبساط قلب دانسته که نظریه اشتباهی است و انبساط شریان‌ها یعنی پرسیدن آنها از خون و در نتیجه، افزایش قطر آنها، از پی انقباض قلب پدید می‌آید. جرجانی نیز همین نظریه را پذیرفته‌ود در کتاب خویش آورده است. جرجانی روش گرفتن نبض در مع دست را در طرف زنداعلی^(۱۰) و به یاری چهار انگشت چنان دقیق نوشته است که امروز نیز پزشکان آزموده و مجرب به همان نحو عمل می‌کنند.^(۱۱)

ادامه دارد...

پی‌نوشت:

- seros.
- mucose.
- Oesophagus.
- Trachea.
- N. vagus.
- خالدپور، سیروس (۱۳۷۷-پاییز)، «پایه‌گذار نمودار تب در جهان پزشکی: اخوینی بخاری»، ایران‌شناسی، سال دهم، ش ۳، ص ۵۱۳.
- همان‌جا.
- Sanatorium.
- Pharmacology.
- Radial.
- همان، ص ۵۱۴.

نیمکت خبر

نگارش آیین‌نامه انضباطی با تخلفات در پایان‌نامه

رئیس سازمان امور دانشجویان از برخورد آیین‌نامه انضباطی با دانشجویانی خبر داد که در پایان‌نامه‌نویسی تخلف می‌کنند. مجتبی صدیقی در گفت‌وگو با ایرنا اظهار داشت: «سازمان امور دانشجویان در بحث پیشگیری و مقابله با تقلب علمی، مدیریت کمیته‌ها و شوراهای انضباطی را برعهده دارد.» او ادامه داد: «این سازمان براساس آیین‌نامه و شیوه‌نامه انضباطی فعلی دانشجویان در مواردی که تاکنون تخلف علمی صورت گرفته، برخورد می‌کند.» او افزود: «سازمان امور دانشجویان عملاً بعد از وقوع تخلف وارد عمل می‌شود و در اصلاحیه چندماه پیش آیین‌نامه انضباطی تخلفات پژوهشی دوباره تصویب شد.» رئیس سازمان امور دانشجویان ادامه داد: «در حال حاضر بسیاری از دانشگاه‌ها مدارک تحصیلی دانشجویان را صادر می‌کنند و در صدور مدرک تحصیلی با پایان‌نامه تقلبی به‌طور مستقیم برخورد دارند.»

دانشگاه آزاد اسلامی نقش موثری در زمان حادثه سیل ایفا کرد و اقدامات جهادی مختلفی اعم از عمرانی، درمانی و... را به‌عنوان یک دانشگاه اجتماعی برعهده گرفت. هم‌اکنون تیم سلامت این دانشگاه، در زمان پس از بحران نیز درجهت رفع نیازهای هموطنان‌مان در این مناطق مجدداً فعالیت خود را از سر گرفته‌اند. تیرماه امسال اردوی جهادی سلامت دانشگاه آزاد

اسلامی با همکاری بنیاد اجتماعی احسان وابسته به ستاد اجرایی فرمان حضرت امام خمینی (ره) فعالیت خود را با ارسال اقلام دارویی، اعزام کلینیک‌های سیار و نیز معرفی داوطلبان آغاز کرد. اولین مقصد آنها، مناطق سیل‌زده استان لرستان و پس از آن حضور در مناطق سیل‌زده استان‌های خوزستان و گلستان بود. گروه‌های جهادی سلامت در تیم‌های تخصصی مرتبط

بایزشکی، دندانپزشکی، روانشناسی بالینی، داروسازی، بهداشت محیط و دامپزشکی از بین دانشجویان، اعضای هیات علمی و کارکنان داوطلب، تا ۲۰ مردادماه سال جاری در قرارگاه‌های جهادی تعیین‌شده مستقر می‌شوند. دانشگاه آزاد اسلامی در راستای امدادرسانی و کمک به هموطنان و نیز در جهت ارتقای دانش و علم در زمینه برخورد با این حوادث (پیش از حادثه،

حین حادثه و پس از حادثه) سعی در هدفمند کردن و سازماندهی کردن فعالیت‌ها در زمینه سلامت و درمان داشته، بنابراین «کمیته سلامت در حوادث و بحران دانشگاه آزاد اسلامی» در پیشبرد این مهم شکل گرفته است. روایتی که می‌خوانید، گزارش میدانی یکی از دانشجویانی است که به‌همراه این کمیته عازم مناطق سیل‌زده شده است.



مشخص بود که گروه جهادی دانشگاه در کجا مستقر است. اول به سراغ کامیون رفتیم، مردم جلوی در اتاق کامیون برای دارو صف بسته بودند. وارد کامیون شدیم، اتاق کامیون به سه قسمت تقسیم شده بود؛ اولین بخش پر از دارو و آخرین بخش لوازم بهداشتی گذاشته شده بودند. قسمت وسطی نسخه‌ها را گرفته و دارو پس از آماده شدن تحویل داده می‌شد.

سه نفر از دانشجویان داوطلب دانشگاه در داخل اتاق کامیون مشغول گرفتن نسخه، آماده کردن و تحویل دارو بودند. اقلام بهداشتی که توسط دانشگاه آزاد اسلامی اهواز تهیه شده بود نیز در کیسه‌های پلاستیکی با آرم دانشگاه توسط راننده کامیون که شوق همکاری در چهره‌اش موج می‌زد، آماده و به مردم تحویل داده می‌شد. پس از احوالپرسی از کامیون خارج شدم و وارد ساختمان مدرسه شدم. هوای داخل مدرسه خنک بود؛ استقبال مراجعه‌کنندگان خوب بود، صدای کودکان کمی فضا را شلوغ‌تر کرده بود، تیم اجرایی در حال نظم‌دهی و راهنمایی به مراجعه‌کنندگان بودند. درون یکی از اتاق‌ها اعضای گروه جهادی کمیته که دو خانم دکتر بودند، حضور داشتند.

با یکی از آنها صحبت کردم و پیشنهاد دادم مشاهدات و نتایجی را که داشتند، در قالب گزارش به دانشگاه ارائه دهند و ایشان هم استقبال کردند. به‌صورت شفاهی بیان کردند که بیماری‌های قارچی پوستی، شیش و بیماری‌های دهان و دندان غالب هستند و گفت اگر به بهداشت توجه شود، نیاز به درمان کمتر می‌شود. پیشنهاد داد اقلام بهداشتی مانند شامپو، صابون، خمیردندان و مسواک موردنیاز منطقه تهیه شود.

به سمت خانم دکتر دیگر رفتیم، سرشان حسایی شلوغ بود و نمی‌توانستند با من صحبت کنند. بنابراین با ایشان خداحافظی کردم که موقع خروج از مدرسه دو دامپزشک از گروه جهادی را دیدم. گفتند سه نفر هستند و از دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر آمده‌اند. تیم دامپزشکی یک جا استقرار نداشتند و در مسیر روستا حرکت می‌کردند و به مداوای دام‌های مردم می‌پرداختند. اسب، گاو و گوسفند

دام‌هایی بودند که در مسیر دیدم. طبق شنیده‌ها، روز قبل گروه جهادی کمیته سلامت در حوادث دانشگاه آزاد اسلامی گاوی را معاینه کرده بودند که صاحبش از آن دست شسته بود و گفته بود متدی است گاوش افتاده و بلند نمی‌شود. دامپزشک گروه به دام او آمپولی زده بود و قرار بود بعد از ظهر جهت زدن دومین آمپول مجدداً مراجعه کند. بعد از ظهر گروه جهادی که به‌همان جا رفته بودند، گاو سرپا شده بود و صاحبش می‌گفت شما دام مرا زنده کردید.

با تیم دامپزشک همراه شدم، از کنار نخلستانی که در کنار مدرسه بود، می‌گذشتیم گله‌ای گوسفند و اسبی در زیر سایه نخلستان بودند. به سمت گله رفتیم، صاحب گله دو رأس گوسفند را که دارای مشکل بودند، از بین گله پیدا کرد. دامپزشکان به معاینه دام مثل ضربان قیل تا بررسی پاها، دیدن دندان‌ها، توجه به آب بینی و... پرداختند، سپس از بین داروهای خود به این دو گوسفند و اکسن زدند. همراه با تیم دامپزشکی با صاحب گله گوسفند خداحافظی کردیم و به سمت خانه‌ای دیگر رفتیم.

کنار خانه‌ای رفتیم، برای سر زدن به محل نگهداری گوسفندان (برخی در حیاط خانه‌ها، دام‌ها را نگهداری می‌کردند)، تعدادی گوسفند که طاسی سر داشتند، توسط صاحب‌شان از بقیه گوسفندها جدا شده بودند. صاحب گوسفندان می‌گفت در فصل گرما تعدادی از گوسفندانش دچار طاسی می‌شوند، اما در فصل سرما این‌طور نیست. دامپزشکان مشغول معاینه بودند که به نیت بازدید از روستای بعدی از آنها خداحافظی کردم و جدا شدم.

روستای بعدی در فاصله چند کیلومتری روستای فعلی بود؛ در روستای دوم هم با دیدن کامیون متوجه حضور تیم جهادی در این روستا شدیم. مردم مانند روستای قبل داروهای خود را از ماشین تحویل می‌گرفتند. افراد مراجعه‌کننده در مسجد مستقر شده بودند؛ جمعیت دور پزشکان حلقه زده بودند و هرکس سوالی داشت و این کمی باعث سردرگمی آنها شده بود.

مسئول تیم اجرایی دانشگاه آزاد اسلامی اهواز، آقای شش‌بلوکی در این روستا بود. از حال و احوال آنها پرسیدم و گفتند کانکس‌ها باعث تاخیر در خدمت‌رسانی می‌شود، زیرا باید مکان مناسبی برای استقرار آنها در روستاها که به برق هم وصل شوند، پیدا کنند. می‌گفت راننده ماشین‌ها از بالا رفتن کودکان از ماشین‌هایشان شاک می‌هستند و از تیم اجرایی می‌خواستند مراقب کودکان روستاها باشند.

نکته‌ای که در تمام گروه‌های جهادی دیدم، چشمان جست‌جوگر داوطلبان برای یافتن مترجمی بود که بتواند زبان عربی را به فارسی ترجمه کند تا بتوانند مشکل فرد مراجعه‌کننده را در یابند و مراجعه‌کننده خدای ناکرده دست خالی نرود. مدت زمان کوتاهی در این روستا بودم، موقعی که از مسجد خارج شدم، ماشین توزیع غذای گروه جهادی از سوی دانشگاه آزاد اسلامی اهواز آمده بود و غذا را توزیع می‌کرد؛ همراه ماشین توزیع غذا به سمت روستای سوم حرکت کردیم. به روستای سوم، روستای شیخ طعمه که رسیدیم، اذان ظهر بود و کاروان سلامت بزرگ‌تر (تریلی) در این

عده‌ای به دنبال ایجاد گسست در بدنه علمی کشور هستند

مصطفی رستمی با انتشار مطلبی در صفحه اینستاگرامش نوشت: «در چند هفته گذشته با طیف‌های مختلف اساتید کشور در خصوص موضوعات متنوع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور ناظر به اسناد بالادستی و مانیفست گام دوم انقلاب جلسات متنوع و پرشماری داشتم. اخیراً متنی در شبکه‌های اجتماعی به نقل از بنده منتشر می‌شود که ابداً هیچ‌نسبتی با گفته‌های من ندارد و تقطیع و تحریف شده است. از آن دانشجوی عزیزی که به خاطر توهین و هتاک‌ی به مقدسات یا رفتار خلاف اخلاقی و عرف توسط برخی اساتید گلایه داشت، انتظار داشتم به‌جای اقدام شخصی یا اعلان عمومی که قطعاً زیان‌آفرین است، مسئولان‌را در جریان قرار دهد که متأسفانه این مساله به گونه دیگری بازتاب یافت.» رئیس نهاد رهبری درباره گلایه از رفتار خلاف عرف برخی اساتید، گفت: «بی‌شک هدف از این پروژه‌های سیاسی رسانه‌ای، ایجاد گسست در بدنه دغدغه‌مند علمی کشور و به حاشیه بردن مسائل اصلی دانشگاه است.»



امروز، دو رویداد آموزشی در دانشگاه آزاد اسلامی

تاریخ و زمان مصاحبه متاخرین دوره دکتری تخصصی سال ۹۸ دانشگاه آزاد اسلامی اعلام شد. براساس این اطلاعیه آن دسته از داوطلبانی که به‌منظور شرکت در جلسه مصاحبه با تاخیر دوره دکتری تخصصی سال ۹۸ دانشگاه آزاد اسلامی ثبت‌نام کرده‌اند، لازم است مطابق جدول زمانی مندرج در سامانه اینترنتی مرکز سنجش و پذیرش در محل واحد علوم و تحقیقات تهران حضور یابند. مصاحبه این دسته از داوطلبان براساس رشته گرایش در یکی از روزهای ۱۲ تا ۱۴ مردادماه مطابق برنامه زمانی‌ای که اعلام شده است، برگزار می‌شود. خبر دیگر اینکه مهلت انتخاب رشته کارشناسی ارشد ۱۳۹۸ دانشگاه آزاد اسلامی، ساعت ۲۴ امروز شنبه ۱۲ مرداد پایان می‌یابد. متقاضیان تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی که در سال ۹۸ و در آزمون این مقطع که توسط سازمان سنجش آموزش کشور برگزار شده، شرکت کرده‌اند، می‌توانند تا ساعت ۲۴ امروز شنبه ۱۲ مردادماه با مراجعه به سامانه azmoon.org نسبت به انتخاب رشته اقدام کنند. داوطلبان حاضر در جلسه آزمون کارشناسی ارشد که مطابق کارنامه صادره توسط سازمان سنجش آموزش کشور مجاز به انتخاب رشته شده‌اند می‌توانند با استفاده از کد دسترسی هفت رقمی مندرج در کارنامه سازمان سنجش، کد ملی و تهیه کارت‌اعتباری انتخاب رشته‌از سامانه فوق‌نسبت به ثبت رشته محل‌های انتخابی خود اقدام کنند.